

שלוש

המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי

אונברסיטת בן-גוריון בנגב

www.bgu.ac.il/ICTR | ictr@bgumail.bgu.ac.il | 08-6477607 :פקס | 08-6472323 :טל | 84105 :באר-שבע | ת.ד. 653, 15. שבט התשס"ד

בשנת הלימודים תשס"ה תיפתח "מגמה לניהול מלכ"רים" במסגרת לימודי תואר שני בביה"ס לניהול

המגמה תוצע במחלקות מינהל עסקים ומדיניות ציבורית

ממקבץ של קורסים (חובה ובחירה) שיהיו חלק מהיצע הקורסים של מחלקות אלה. התלמידים שיעברו בהצלחה את קורסי המגמה יקבלו את התואר במחלקה בה למדו (מנהל עסקים או מנהל ומדיניות ציבורית) תוך ציון התמחותם בניהול מלכ"רים. הקורסים במגמה ידגישו את המרכיבים הייחודיים של ניהול ארגונים מהמגזר השלישי בהשוואה לניהול ארגונים ציבוריים ועסקיים. את הקורסים ילמדו מרצים המתמחים וחוקרים את עולם המגזר השלישי בישראל. בתחומים בהם אין

בשנה"ל תשס"ה תיפתח "מגמה לניהול מלכ"רים" במחלקה למינהל עסקים ובמחלקה למינהל ומדיניות ציבורית בבית הספר לניהול. פתיחת המגמה מסתייעת תודות למענק שניתן על ידי קרן רייך לחינוך תרבות ורווחה (שוויץ), ולמענק נוסף של קרן יד הנדיב. בבסיס ההחלטה להציע את המגמה במסגרת בית הספר לניהול עומד הרציונל שלניהול מלכ"רים נדרשים מיומנויות וידע ייחודיים ברמה גבוהה, ועל כן מתבקשת הכשרה ניהולית בהתאם.

המשך בעמוד ו'

תוכן העניינים

- א המרצה האורח בכנס האביב השנתי - פרופ' יחזקאל הזנפלד
- א בשנת הלימודים תשס"ה תיפתח "מגמה לניהול מלכ"רים" במסגרת לימודי תואר שני בביה"ס לניהול
- ב ערב עיון מוצלח לרגל צאת הספר - המגזר השלישי בישראל: בין מדינת רווחה לחברה אזרחית
- ב דבר מנהל המרכז
- ג כנס האביב השנתי ה-7 של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי
- ג אספקת שירותים ממסד הנתונים
- ג ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל
- ד פינת ההיסטוריה
- ג מבט נוסף על המגזר השלישי
- ג תל אביב מתמודדת עם העוני - 1924
- ה מחקר חדש במרכז - מיפוי וניתוח פעילות ותרומת ארגוני המגזר השלישי במרחב הרשות המקומית
- ה מחקר חדש במרכז: המגזר השלישי ותפקודיו במציאות הכלכלית בישראל
- ו ממדף הספרים
- ו פירסום חדש

המרצה האורח בכנס האביב השנתי - פרופ' יחזקאל הזנפלד

מגי לוי

פרופ' יחזקאל הזנפלד מאוניברסיטת UCLA ישתתף בכנס הקרוב של המרכז. במסגרת המליאה "ארגוני המגזר השלישי בישראל בין אספקת שירותים וסנגור" המאורגנת על ידי ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל הוא ישא את ההרצאה המרכזית בנושא "תיאוריות ארגוניות של המגזר השלישי". בנוסף על ההשתתפות במושב זה, פרופ' הזנפלד יגיב על ההצגה של "ממצאי מסד הנתונים של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי לשנת 2004".

פרופ' יחזקאל הזנפלד

ניהול נאות ויצירתי של קבוצת ארגונים זו, המנצל ומפתח משאבים מגוונים, תוך שמירה על הערכים העומדים בבסיס ארגונים אלה, הוא תנאי חשוב ליכולת שלהם למלא את משימותיהם בעשורים הקרובים. מטרת המגמה היא אפוא לפתח את המנהיגות הניהולית במגזר השלישי בישראל בעשורים הבאים, ולכן, הלימודים במסגרתה יהיו פתוחים לקבוצה מצומצמת ונבחרת של סטודנטים בעלי יכולות וכישורים מתאימים. תנאי הקבלה הספציפיים יפורסמו במועד מאוחר יותר.

"המגמה לניהול מלכ"רים" תוצע לתלמידי תואר שני במנהל עסקים ובמנהל ציבורי ותהיה חלק אינטגרלי משתי מחלקות אלו - היא תורכב

יחזקאל הזנפלד מכהן כפרופ' במחלקה לרווחה חברתית בביה"ס למדיניות ציבורית ומחקר חברתי באוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס (UCLA). הוא חוקר מזה שנים רבות ארגוני רווחה, סוגיות ברווחה חברתית, ומדיניות ממשלתית בתחום הרווחה. בשנים האחרונות הוא חוקר גם סוגיות בתחום המגזר השלישי. הוא אחד ממקימי "התכנית לארגונים ללא-כוונות-רווח וארגונים קהילתיים" בביה"ס למדיניות ציבורית ב-UCLA ומפתח מסד הנתונים של המגזר השלישי באזור לוס אנג'לס.

כנס האביב השנתי השביעי של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי 17-18 במרץ, 2004 מלון קיסר פרמייר ים המלח

ההרשמה בעיצומה!!!

דבר מנהל המרכז

העיסוק האקדמי במגזר השלישי בישראל ממשיך להתפתח בקצב מהיר. לאחרונה נתבררנו על התפתחויות בשני מימדים המהווים הוכחה לכך.

הראשונה היא פיתוח תכניות לימודים העוסקות בהכשרה לניהול ארגוני המגזר השלישי: מעבר לתכנית הותיקה באוניברסיטה העברית, נפתחה השנה תכנית במרכז הבינ-תחומי בהרצלייה; בשנת תשס"ה תיפתח תכנית באוניברסיטת בן גוריון (ראה ידיעה בגיליון זה) וגם באוניברסיטת ת"א וכפי הנראה גם במכללת אשקלון. הנתונים הללו מצביעים על התפתחות התחום, התפתחות שאמורה להביא בעקבותיה שימוש מושכל יותר בידע וביקוש למחקר. לתכניות הללו העוסקות כאמור כולן בהכשרה לניהול, יהיה דרוש ידע בהיבטים ניהוליים של מלכ"רים בישראל - ידע שכרגע יש לנו רק במשורה, ולכן יש להניח שנראה יותר מחקר בכיוונים אלה בעתיד הקרוב. יחד עם זאת, העובדה שבאותן אוניברסיטאות בארץ, וכן אלה שלא הוזכרו כאן, יש כבר כיום קורסים העוסקים במגזר השלישי, במחלקות שונות כגון מדע המדינה, סוציולוגיה, עבודה סוציאלית, היסטוריה ועוד, מבטיחה שהמורים בקורסים אלה יעסקו במחקר בסוגיות נוספות וימשיכו לפתח את הידע גם בכיוונים אחרים.

השנייה הוא הנתון שבחודשים האחרונים יצאו לאור שני ספרים, בעברית, העוסקים במגזר השלישי/ חברה אזרחית בישראל (ראה ידיעה בגיליון זה). אם נוסיף לשני אלה את הספרים של ניסן לימור שיצאו בהוצאת "מגזר ההתנדבות והמלכ"רים" (לא הרוח לבדה - גיוס משאבים בארגונים ללא כוונת רווח, הנהלה ציבורית של ארגונים ללא כוונת רווח), וכן את ספרן של אלישבע סדן וארזה צ'רצ'מן (העצמה ותכנון קהילתי), שיצאו בשנה האחרונה, יש לנו התחלה של ספרייה מקצועית, בשפתנו, לעוסקים בתחום וללומדים אותו. החשיבות בקיום ספרים אלה בעברית אינה רק בנגישות של ציבוריים נוספים לידע בתחום. ספרים אלה יוצרים, אם גם לא במודע, שפה ותקשרת בין קוראיהם (שרובם יהיו מן הסתם אנשים הקשורים בתחום) ולכן גם תודעה ברורה יותר של **מגזר** ייחודי. מי ייתן ואפשר יהיה להעשיר בהקדם ספריות פרטיות וציבוריות בספרים נוספים בעברית העוסקים במגזר השלישי. אנו במרכז נשמח לתת לספרים כאלה פומבי בעלון זה ובאתר האינטרנט.

פרופ' בני גדרון
מנהל

ערב עיון מוצלח לרגל צאת הספר - המגזר השלישי בישראל: בין מדינת רווחה לחברה אזרחית

חגי אורנשטיין

ב- 20 לינואר נערך באוניברסיטת בן-גוריון ערב עיון לכבוד צאת הספר **המגזר השלישי בישראל: בין מדינת רווחה לחברה אזרחית**, מאת פרופ' בני גדרון, חגי כץ ומיכל בר.

בין המברכים היו **פרופ' ורד סלונים-נבו**, ראש המחלקה לעבודה סוציאלית, שדיברה על חשיבות המעורבות האזרחית של סטודנטים, רקטור האוניברסיטה, **פרופ' ג'ימי ויינבלט**, שציין כי מדובר בספר הראשון המנתח את המגזר השלישי בישראל, **פרופ' אריה רייכל**, סגן דיקן ביה"ס לניהול, שיבח את המחברים ודיבר בזכות שיתוף הפעולה בין ביה"ס לניהול המחלקה לעבודה סוציאלית, **גיורא רוזן**, עורך סדרת "קו אדום" של הוצאת הקיבוץ המאוחד שהוציאה לאור את הספר, הביע תקוותו כי בשל תפקידם החשוב של ארגוני המגזר השלישי יהיה לספר מקום מרכזי על מדפי ספריות מדעי החברה.

בהמשך התקיים פאנל בנושא "הסביבה הפוליטית של המגזר השלישי". את הפאנל הנחתה **פרופ' איילה מלאך-פינס**, ראש המחלקה למינהל עסקים. **ח"כ יצחק הרצוג** דיבר על יחסי הגומלין ומאזן הכוחות בין המערכת הפוליטית והמגזר השלישי בישראל בתקופת מיתון. **פרופ' יעל ישי** מהמחלקה

למדעי המדינה באוניברסיטת חיפה, ניתחה את האמביוולנטיות ביחסי הגומלין בין המערכת הפוליטית והמגזר השלישי. **מר דוד ברוך**, מנכ"ל בנק ירושלים, הציג בפני הנוכחים את הפעילות העסקית של הבנק בתחום המגזר השלישי, ואת הקשר המיוחד שנוצר עם **המרכז לחקר המגזר השלישי. עו"ד יובל אל-בשן**, מנהל "המרכז לחינוך משפטי קליני לזכויות האדם" באוניברסיטה העברית, חיווה דעתו כי החברה האזרחית, שלא במתכוון, אפשרה למדינת הרווחה להתפרק ממחויבויות שלה, וכי החברה האזרחית שואבת אליה כוחות חיוביים שיכולים היו להשפיע יותר בשדה הפוליטי. **גב' מיכל בר** הודתה למברכים ולמסייעים במלאכת הוצאת הספר לאור, וטענה שלמגזר השלישי חסרים תפיסה רעיונית מנחה וכי סביבת פעילותו מבלבלת ומבלבלת, אולם ציינה כי קיימות דוגמאות לשיפור מצב זה, דוגמת אנגליה. **פרופ' בני גדרון** חתם את הערב והודה למברכים ולדוברים, וכן לשני שותפיו לכתיבת הספר, **גב' מיכל בר**, ומר חגי כץ. פרופ' גדרון ציין את רבגוניות התחומים העוסקים בתחום המגזר השלישי, כפי שהשתקפו בדברי הדוברים השונים בערב העיון. כמו כן ציין פרופ' גדרון כי הידע בתחום רק בחיתוליו, וכי הוא מצפה כי למחקרי המגזר השלישי בישראל תהיה השפעה מעשית, כפי שאירע בארצות אחרות.

משתתפי הפאנל הסביבה הפוליטית של המגזר השלישי. מימין לשמאל: מיכל בר, פרופ' יעל ישי, עו"ד יובל אל-בשן, דוד ברוך ופרופ' איילה מלאך-פינס

Participants in the panel on the Political Ambience of the Third Sector. From right to left: Mikhal Bar, Professor Yael Yishai, Attorney Yuval Elbasha, David Baruch and Professor Ayala Malakh-Pines.

אספקת שירותים מסד הנתונים

מסד הנתונים של המרכז לחקר המגזר השלישי בישראל הוא המקור היחיד בארץ לקבלת מידע אינטגרטיבי על ארגוני המגזר בישראל.

ניתן לקבל מידע על ארגונים וניתוחים בהתאם למאפיינים הבאים:

- תחומי פעילות וסוג פעילות
- ארגונים דתיים וערביים
- ארגונים פעילים
- שנת הקמה
- חתכים גיאוגרפיים: ישוב, מחוז, סוג ישוב
- תשלומים ממשלתיים לעמותות (משנת 1997 ואילך)
- עיבודים לגבי שכר (משנת 1997 ואילך)
- הכרה כמוסד ציבורי ע"י שלטונות המס

פרוט לגבי הנתונים ועלות השירות ניתן לקבל
באתר: www.bgu.ac.il/ICTR/
בהפניה ל- **בסיס הנתונים (DATABASE)**.

ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל

ד"ר הדרה בר-מור

פורום חוקרי המגזר השלישי הוא ארגון בהקמה. במהלך שנת 2003 התכנס וועד הפורום מספר פעמים. הוועד בראשות ד"ר הדרה בר-מור המורכב מהחברים הבאים: עו"ד איתן צחור, ד"ר אסתר יקוביץ, ד"ר ריטה מנו-נגרין, ניסן לימור, דבי חסקי-לוונטל השלים את ניסוח תקנון הארגון כדי לאגדו משפטית כעמותה.

הוועד החליט על הוצאת כתב עת אקדמי בעריכת ד"ר מנו-נגרין ויעסוק במחקרים בתחום המגזר השלישי ובהזדמנות זו מזמין את החברים להגיש מאמרים לפרסום.

במסגרת הכנס השנתי של המרכז לחקר המגזר השלישי, בעקבות הרצאתו של פרופ' יחזקאל הזנפלד יתקיים מושב מליאה בנושא: ארגוני המגזר השלישי בישראל - בין אספקת שירותים וסנגור בחסות ארגון החוקרים. המושב עוצב על ידי ד"ר אסתר יקוביץ ויונחה על ידי ד"ר הדרה בר-מור.

כנס האביב השנתי ה-7 של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי

ימים רביעי-חמישי, 17-18 במרץ, 2004, מלון קיסר פרמיר, ים המלח

יום רביעי, 17 במרץ, 2004

התכנסות והרשמה	10:30-11:00
מושבים מקבילים: מחקרים חדשים על המגזר השלישי בישראל	11:00-12:30
ארוחת צהריים	12:30-13:30
מושבים מקבילים: מחקרים חדשים על המגזר השלישי בישראל	13:30-15:00
הפסקת קפה	15:00-15:30
מליאה - תקשורת והחברה האזרחית	15:30-17:30
י"ד: מר גיורא רוזן, נציב תלונות הציבור, הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו	
גב' רותי סיני, הארץ	
גב' רחל ליאל, מנכ"לית שת"ל	
פרופ' יחיאל לימור, ראש ביה"ס לתקשורת, המכללה האקדמית ספיר	
גב' חנין זועבי, מנכ"לית עמותת אעלאם	
ארוחת ערב חגיגת	20:00
דברים: פרופ' ג'ימי וינבלט, רקטור אוניברסיטת בן-גוריון בנגב	
"המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי בשנת פעילותו השביעית" - פרופ' בני גדרון, מנהל המרכז	
הענקת מלגה לתלמיד/ת מחקר העוסק/ת בחקר המגזר השלישי בישראל	

יום חמישי, 18 במרץ, 2004

פגישת "ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית" בארוחת בוקר	08:30-9:00
מליאה - דו"ח מדיניות הממשלה כלפי המגזר השלישי: שלב היישום	09:00-10:30
י"ד: פרופ' בני גדרון, המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי	
גב' מיכל בר, ביה"ס לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית - "המלצות הוועדה לביקורת תפקידי המגזר השלישי והמדיניות הננקטת כלפיו בישראל - בפרספקטיבה בינלאומית"	
פרופ' דוד דרי, ראש ביה"ס למדיניות ציבורית, האוניברסיטה העברית - "על ממלכת הצללים שבין חזון למציאות"	

דברי תגובה: ח"כ זבולון אורלב, שר הרווחה

הפסקת קפה 10:30-11:00

מליאה בחסות "ארגון חוקרי המגזר השלישי והחברה האזרחית"

ארגוני המגזר השלישי בישראל בין אספקת שירותים וסנגור

י"ד: ד"ר הדרה בר-מור, המכללה האקדמית נתניה

Prof. Yeheskel Hasenfeld, Program on Leadership and Management of Nonprofit and Community-Based Organizations, UCLA School of Public Policy, USA

"תיאוריה ארגונית של המגזר השלישי"

דברי תגובה: פרופ' חיה יצחקי, ראש ביה"ס לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר אילן

עו"ד אופיר כץ, אופיר כץ ושות' עורכי דין

אליעזר דוד יפה, פרופ' אמריטוס, ביה"ס לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית

ארוחת צהריים 12:30-13:45

דברים: פרופ' אבישי ברוורמן, נשיא אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

הענקת תעודת הוקרה על חדשנות בחקר המגזר השלישי לפרופ' יחזקאל הזנפלד

מושבים מקבילים: מחקרים חדשים על המגזר השלישי בישראל

הפסקת קפה 15:15-15:30

מליאה - **ממצאי מסד הנתונים של המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי לשנת 2004**

י"ד: פרופ' אריה רייכל, ביה"ס לניהול, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

פרופ' בני גדרון, גב' יעל אלון, גב' רינת בן נון, המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי, אוניברסיטת בן גוריון בנגב

דברי תגובה: פרופ' יחזקאל הזנפלד

עו"ד עמירם בוגט, רשם העמותות לשעבר

תל אביב מתמודדת עם העוני - 1924

ד"ר אלון לזר

במהלכה הגיעו לארץ באותה שנה 14,000 עולים. עולים אלו, שמרביתם התיישבו בתל-אביב, היו חלק מגל עלייה שהקיף בין השנים 1924-1928 למעלה מ-67,000 נפש, מספר שהיה ללא תקדים עד אז. שנית, יש לזכור כי רק ב-1928 קיבל 'הועד הלאומי' היתר מאת הממשל הבריטי לעסוק בתחומי הבריאות, החינוך והשירותים החברתיים, ועם זאת עברו שלוש שנים עד שהקימה 'אסיפת הנבחרים' מתוכה את המחלקה הסוציאלית הארצית שבראשה עמדה הנרייטה סאלד.

מכאן, שבמהלכן של שנות העשרים, כפי שציין גלעדי (1973), נותרו הקהילות העירוניות, בהן ישבה מרבית האוכלוסייה היהודית, להתמודד בכוחות עצמן עם המצוקות הכלכליות והחברתיות; משימה שהייתה קשה במיוחד נוכח היעדר סמכות חוקית להטיל מסים, והצורך להישען על תרומות מרצון ומיסוי עקיף.

נוכח גורמי רקע אלו קל להבין את הודאתו של 'ועד הסיוע' שפעל מטעם 'ועד הקהילה', הגוף שתחת אחריותו היה בין השאר הטיפול בקופות הצדקה, כי אין בכוחו לספק את מכלול הצרכים של אנשי העיר, הותיקים ואלו שבאו מקרוב. עובדות אלו מסבירות גם את החשיבות שייחס ועד הסיוע לפעולתם של ארגונים שונים שפעלו בעיר, וכן את הדגש שהציג על הסיוע ההכרחי של תושבי העיר עצמם.

מצב עניינים זה משקף גם את המתח המובנה בו היו מצויים הגורמים שעסקו במתן סיוע בעיר העברית הראשונה. מחד, היו הם תלויים לחלוטין ברצונם הטוב של התושבים ובנכונותם לנהוג באורח פילנתרופי, ומאידך, לא יכלו להסתפק בפעולה מתוך 'רצון חפשי' ונאלצו לעבור בין הבתים, בדומה לנוהגם של הגבאים בקהילות היהודיות בגולה, כדי להבטיח את גביית הסכומים הנדרשים לפעולה. ועם זאת, חשוב להדגיש כי סוג הסיוע שאליו אמורות היו להיות מתועלות התרומות של התושבים לא היה סיוע באמצעות ה'צדקה המסורתית' הפותרת את מצוקתו של העני לטווח הקצר, אלא היווה למעשה 'עזרה קונסטרובטיבית מודרנית' כפי שנתפסה בעיני בני הזמן, זו שנועדה לאפשר למסתייע לפתוח עסק משלו וזאת בכדי שיוכל להפוך לאדם עצמאי שאינו נסמך על קופת הקהילה.

(לקריאה נוספת: גלעדי, דן (1973). הישוב בתקופת העלייה הרביעית (1924-1929): בחינה כלכלית ופוליטית. עם עובד).

לאחרונה אנו עדים להתגברות המחלוקת ביחס למהותו של העוני בישראל. גופים שונים מציעים הגדרות וקריטריונים שונים ל'עוני'. יש המרחיבים את ההגדרות ויש המצמצמים אותן, ולצד כל אלו, נמשכים הקיצוצים בתקציבי הרווחה הממשלתיים ונמשכת הירידה ברמת הסולידאריות החברתית. על רקע המציאות העכשווית הזאת, מעניין לעמוד על האופן שבו התבקש הציבור התל אביבי ב-1924 להתמודד עם מצב העוני ששרר אז בעיר.

ביטוי לכך ניתן למצוא ב'קול קורא' מאת 'ועד הסיוע' שעל-ידי 'ועד הקהילה' אשר התפרסם בעיתון 'הארץ' ב-19.2.1924. עיקריו של קול קורא זה מובאים כאן כלשונם:

"לאחינו תושבי יפו ות"א. ושוב פעם אנו פונים אליכם בדבר המצב הדחוק השורר בעיר, העניות מתגברת ומתרבה ואין בידי מוסדות העזרה הקיימים וועדת הצדקות והועדה להלוואות שעל-יד ועד הקהילה, לספק אף חלק מהצרכים היותר הכרחיים לזקוקים. מרובים ושונים הסובלים... ושונות הן גם צורות העזרה הדרושה...סתם צדקה ותמיכה חודשית או הלוואות לתשלומים...שתתנה למקבליהן את האפשרות להסתדר ולהתפרנס מיגיע כפם מבלי שיפלו יותר למשא על הציבור. כדי להגדיל את העזרה משתי הצורות הנזכרות ולאפשר עזרה אמיתית לזקוקים בה, הננו פונים אל חברי קהילתנו בדרישה: שכל אחד שלא משלם עדיין לקופת הצדקה שעל-יד ועד הקהילה ירשם לשלם תשלום חודשי לצדקה...על כל אחד למלא את חובתו כלפי אחיו...ולהרים תרומה זמנית לועד הסיוע שישדנו. כמובן, אין זה מפרט את המנדבים מתת את תרומותיהם לחברות ומוסדות הצדקה הקיימים בעירנו. זוגות זוגות של עסקנים, חברי ועד הסיוע, מבקרים את כל בתי יהודי יפו ות"א לשם אסוף התרומות הזמניות לעזרה הקונסטרובטיבית ורכישת חברים חדשים או שנתיים לועדת הצדקה. מלאו את חובתכם הקדושה ותרמו ביד רחבה! מצב אחינו העלובים יהיה נגד עיני הנותנים ונועם ה' יהיה עליכם. בשם ועד הסיוע שע"י ועד הקהילה".

קטע עיתונות זה משקף את הלך הרוחות של העומדים בראשות מנגנוני הסיוע בהנהגת תל-אביב, נוכח מצב המשבר החברתי-כלכלי ששרר בעיר בשנת 1924, כמו גם מציאות ישובית מורכבת. בכדי לעמוד על הגורמים לקריאה זו אל הציבור להתגייס ולסייע לעניי העיר, יש לעמוד על מספר מאפיינים של הישוב באותה עת. שנת 1924 מסמנת את תחילתה של העלייה הרביעית, אשר

מבט נוסף על המגזר השלישי

ד"ר פולה קבלו

ככל שמתרחב ומעמיק חקר המגזר השלישי, כך גם עולה הצורך להאיר את שורשיו ההיסטוריים וזאת מתוך הבנה והכרה בכך שהדברים לא נולדו 'יש מאין' אלא התפתחו והתגבשו לאורך מאות ואלפי שנות היסטוריה אנושית. זהו הרקע גם להחלטה להקים מעל דפי העלון של **המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי**, 'פינת היסטוריה' שתציע זווית התבוננות נוספת לחקר המגזר בישראל.

חוקרי המגזר, חוקרי היסטוריה הישראלית ופעילים ותיקים, נתקלים מדי פעם בתעודות וסיפורים המתארים ארגונים וזימויות הנוגעים למרחב הפעילות של המגזר. חלק גדול מן הסיפורים הללו יבלע בבוא היום במחקרים רחבים ומקיפים ורק מיעוטם יזכה לחשיפה. אך דווקא הם, מספרים את סיפורו של המגזר בישראל - מהיכן צמח, עם אלו דילמות התמודד, מה היו מקורות היניקה וההשראה שלו?

על כמה מן השאלות הללו ננסה לשפוך אור באמצעות 'פינת היסטוריה'. אנו מזמינים אתכם לשלוח אלינו תעודות, סיפורים או זכרונות ואנו נשתדל לשבצם ולהעניק באמצעותם זרקור נוסף לריבוי המימדים של תחום המחקר המרתק הזה.

את הטורים ניתן לשלוח אל פולה קבלו בדוא"ל: pkabalo@bgumail.bgu.ac.il

מחקר חדש במרכז: סיפוי וניתוח פעילות ותרומת ארגוני המגזר השלישי במרחב הרשות המקומית

ד"ר משה שריר

רשויות נוספות נועדה בעיקרה לבחון מגמות ומסקנות שיעלו מממצאי המחקר בראשון לציון. ראשון לציון נבחרה מכיוון שמבחינת רבות היא מהווה מקרה מייצג של המציאות הישראלית. העיר הנמנית על המושבות הראשונות שהוקמו בארץ בשלהי המאה ה-19 ע"י אנשי העלייה הראשונה, היא כיום העיר הרביעית בגודלה בישראל. לצד שכונות ותיקות ומבוססות ולצד שכונות חדשות שנבנו על שטחי פרדסים וחולות, מצויים עדיין במרחב איים של שכונות מצוקה. בהיבט זה מייצגת העיר פסיפס מגוון של כלל שכבות האוכלוסייה בישראל. ההנחה היא כי ההתמקדות בראשון לציון תאפשר בעתיד גם מחקר משווה עם ערים נוספות בעולם בסדרי אוכלוסייה מקבילים.

המחקר המתבצע במסגרת **המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי**, מסתייע במימון חלקי של מחלקת המחקר של הביטוח הלאומי. צוות המחקר: ד"ר **משה שריר**, ד"ר **סיביל היילברון**, ד"ר **אלון לזר**, ופרופ' **בני גדרון**.

ממצאי המחקר אמורים לתת מענה לשאלות הבאות:

1. מה המרחב הקיים להתאגדות אזרחית ברמת רשות מקומית?
2. האם וכיצד ארגוני המגזר הפועלים ברמת הרשות המקומית מהווים גורם משפיע על איכות חיי העיר בתחומי חינוך, רווחה תרבות ונופש ועוד?
3. כיצד ניתן להעריך את תוספת הערך של פעילותם?
4. מה מנחה את המדיניות של הנהלות הרשויות כלפי ארגוני המגזר ומה ניתן לעשות על מנת להגביר את המודעות והתמיכה בפעולתם.

מיפוי וניתוח פעילות הארגונים (עמותות וסניפים של ארגונים ארציים), מתבסס על המידע המצוי ברשויות, נתוני המאגר הארצי של **המרכז לחקר המגזר השלישי** באוניברסיטת בן גוריון בנגב ומקורות נוספים; על העברת שאלונים ועל ראיונות עם מנהלי עמותות וראשי אגפים ומחלקות ברשויות המקומיות.

בבסיס המחקר ניתוח פעילות ארגוני המגזר במרחב העיר **ראשון לציון**, כאשר הרחבת המחקר למספר

למרות היקף המחקר המתבצע כיום בתחום הפעילות של ארגוני המגזר השלישי, חסר עדיין מידע בכל הקשור למערכות יחסי הגומלין והקשרים המתקיימים בין ארגוני המגזר ובין השלטון המקומי. להתמקדות במיפוי וניתוח דפוסי והיקפי הפעולה של ארגוני המגזר ברמה המקומית ותרומתם לפיתוח הון חברתי וקהילתי, חשיבות רבה מאחר וזהו שדה הפעולה שבו ניתן להביא לידי ביטוי יוצר מעורבות אזרחית ולתת מענה ישיר לצרכים החברתיים והתרבותיים השונים של תושבי הרשות ולנזקקים.

מטרת המחקר – בחינת התרומה החברתית, תרבותית וכלכלית והאזרחית של ארגוני המגזר ברמת המרחב של הרשות המקומית באמצעות:

1. אפיון וניתוח תחומי הפעילות והיקף השירותים הניתנים על ידם.
2. ניתוח דרכי ההתמודדות בפיתוח והספקת שירותים, גיוס משאבים, תחרות ושיתופי פעולה.
3. בחינת יחסי הגומלין המתקיימים בינם ובין הרשות המקומית בכל הקשור למרחב והתמיכה הניתנים לפעילותם.

מחקר חדש במרכז: המגזר השלישי ותפקידיו במציאות הכלכלית בישראל

ניסן לימור

השפעות ישנן בכניסתם של גורמים חוץ-ממשלתיים לתחומים שהיו באופן מסורתי בתחום אחריותה הממשלה, על יחסי המדינה עם המגזר השלישי בטווח הקצר ובטווח הארוך. האם קיימת תחושת קריסה או חוסר יכולת להיענות לצרכים? וכיצד תופש המגזר השלישי את עצמו בעידן שינויים אלה.

המחקר יעסוק בניתוח נתוני המקרו של המגזר השלישי, בהסתמך על מסד הנתונים **במרכז לחקר המגזר השלישי**, נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה וכיוצא באלה, לצד ניתוח ברמת המיקרו של מדגם ארגונים, בתחומי הפעילות השונים.

מקורות הכנסה מהקופה הציבורית, מהווה אתגר לגיוסו ממקורות אחרים. במציאות המתהווה, מתבקשת הנהלה ציבורית ראויה וארגון איתן, היכול לפלס דרכים חדשות.

המחקר, שנערך על ידי **ניסן לימור** בליווי פרופ' **בנימין גדרון** ופרופ' **יוסי קטן**, מבקש לבחון כיצד מתמודדים ארגוני המגזר השלישי עם השינויים כתוצאה מהמצב הכלכלי – האם כתוצאה מהמצב חלו שינויים במדיניות או באסטרטגיה שלהם? האם המגזר השלישי בישראל נטל על עצמו תפקידים נוספים לנוכח המצב הכלכלי? האם השתנה תמהיל פעילותם? כיצד משפיעה מדיניות הממשלה על אפשרויות המימון של ארגונים אלה וכיצד הם מתמודדים עם שינוי זה. האם ואילו

המרכז לחקר המגזר השלישי, החל במחקר עבור היחידה למחקר ולתכנון אסטרטגי בסוכנות היהודית, העוסק בבחינת השפעת המצב הכלכלי בישראל והמדיניות הכלכלית של הממשלה על ארגוני המגזר השלישי.

המצב הכלכלי בישראל בתקופה זו, מוצא ביטוי בחברה ובארגוני המגזר השלישי, בהיבטים שונים. הצורך להתמודד עם מצוקות השעה, מביא עמו ביטויי התנדבות והתארגנות לסייע לחלשים בחברה ולנזקקים לתמיכה. תהליכי הפרטה, כמו גם צמצום התקציב הממשלתי, מחייב את הארגונים להיערך מחדש, לבחון את סדר יומן וסדרי העדיפויות בו. פעולות שהיו חשובות אתמול, אפשר ותעלמנה היום. בהיבט אחר – צמצום

ממדף הספרים

ספרים חדשים בעברית על המגזר השלישי והחברה האזרחית

יעל יש

בין גיוס לפיוס: החברה האזרחית בישראל
הוצאת כרמל ירושלים, סדרת תמונת מצב, 2003

החברה האזרחית בישראל מלאת סתירות. מצד אחד, ישראל היא "דמוקרטיה מבעבעת" שיש בה פעילות אזרחית רבה, פעילות של ארגונים וולונטריים מסוגים שונים, והפגנות מחאה הן עניין שבשגרה. מן הצד האחר...אף שהאוכלוסייה בישראל היא פסיפס מגוון של עדות, השקפות, דפוסי חיים ומסורות, היא כפופה ל"צו פיוס" שמגנה את המחלוקות וממעיט בערכה של השונות. (מתוך העטיפה האחורית של הספר)

בנימין גדרון, מיכל בר וחגי כץ

המגזר השלישי בישראל: בין מדינת רווחה וחברה אזרחית
הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת קו אדום, תל אביב 2003

המשך בעמוד א'

"מגמה לניהול מלכ"רים"

עדיין מרצים העונים לקריטריונים אלה, ילמדו מרצים מחו"ל. רשימה מפורטת של הקורסים המוצעים והמרצים תפורסם במועד מאוחר יותר.

לרשות תלמידי "מגמה לניהול מלכ"רים" יעמדו שירותי המרכז לחקר המגזר השלישי – ספרייתו, מסד הנתונים שלו ושירותי ייעוץ נוספים. יחד עם הקשר לעולם המחקר ופיתוח הידע במגזר השלישי יודגש ב"מגמה לניהול מלכ"רים" הקשר לשדה ולפרקטיקה הניהולית במסגרת "פרקטיקום לניהול מלכ"רים" שיוצע בשנה השנייה ללימודים.

פרויקט השוואתי בינלאומי על אודות המגזר השלישי ב-40 מדינות בעולם מלמדנו על היקפו של המגזר השלישי בישראל ועל חשיבותו הכלכלית. מדובר ב"תעשייה" אשר בשנת 1995 הגיעו הוצאותיה ליותר מ-11 מיליארד דולר והקיפו כ-13% מהתוצר המקומי הגולמי. ממדים אלה הופכים את "המגזר השלישי" בישראל לאחד הגדולים בעולם.

מחברי הספר מפתחים גישה מקורית למגזר בישראל ודנים במדיניות הרווחה מצד אחד ובהיבטים ביוורוקרטים והתאגדתיים מצד שני... (מתוך "פתח דבר" לספר מאת פרופ' אמריטוס ראלף קרמר)

הספר יצא גם במהדורה אנגלית:

The Israeli Third Sector: Between Welfare State and Civil Society, New York, Plenum Press, 2004

פרסום חדש

הוועדה לבדיקת תפקידי המגזר השלישי בישראל והמדיניות הננקטת כלפיו

דוח מסכם

חברי הוועדה: יצחק גל-נור, יו"ר, אריאלה אופיר, אריה ארנון, מיכל בר, יורם גבאי, בנימין גדרון, באסל גטאס, שרה זילברשטיין-היפש, אופיר כץ, רחל ליאל, ניסן לימור, וואליד מולא, אמיר מחול, אבי ערמוני, יוסף קטן, ורדה שיפר, עמנואל שרון.

ניתן לקבל את הדו"ח ללא תשלום (בשלב זה) באמצעות שליחת הטופס המצ"ב.

ICTR Director: Benjamin Gidron ♦ Editor: Maggi Levi ♦ Graphic Design: Nitza Yogev
Published by the ICTR, Ben-Gurion University of the Negev

מנהל המרכז: פרופ' בנימין גדרון ♦ עורכת: מגי לוי ♦ עיצוב גרפי: ניצה יוגב
מוציא לאור: המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

Newsletter

ISRAELI CENTER FOR THIRD SECTOR RESEARCH

BEN - GURION UNIVERSITY OF THE NEGEV

No. 15, February 2004 | P.O.B 653 , Beer-Sheva 84105 Israel. | Tel: 972-8-6472323 | Fax: 972-8-6477607 | ictr@bgumail.bgu.ac.il | www.bgu.ac.il/ICTR

Guest Lecturer at the Annual Spring Conference – Professor Yeheskel Hasenfeld

Maggi Levy

Professor **Yeheskel Hasenfeld** of UCLA will be the keynote speaker in the **Center's** forthcoming conference. In the plenary session on "Third Sector Organizations in Israel: Between Service-Provision and Advocacy"

Professor Yeheskel Hasenfeld

organized by the Association of Third Sector and Civil Society Researchers in Israel, he will be delivering the keynote address on the subject of "Organizational Theories of the Third Sector." As well as participating in this

Continued on page C

The Seventh Annual Spring Conference
of the Israeli Center
for Third Sector Research
Will be held on March 17-18, 2004
At the Caesar Premier Hotel, Dead Sea
Registration has begun!!

A Nonprofit Management Specialization will be Inaugurated Next Year in the School of Management

The Specialization will be offered by both the Department of Business Administration and the Department of Public Policy and Administration

In the coming academic year (2004/5), the Nonprofit Management Specialization shall be officially inaugurated by the Department of Business Administration and the Department of Public Policy and Administration at the University's School of Management. The opening of the course has been made possible by the generous funding provided by the **Rich Foundation for Education, Culture and Welfare (Switzerland)** and the **Yad Ha-Nadiv Foundation**.

The rationale behind the program's inclusion in the University's School of Management Graduate program is that nonprofit management requires special skills and knowledge that only a suitable management training program can offer. Nonprofits are playing an increasing role in the economy and society, and have a significant – and sometimes unique – role to play in a variety of other areas.

The efficient and creative management of nonprofits, based on the utilization and development of a variety of resources, and the preservation of the values that underpin these organizations, is an important indicator of how these organizations will fulfill their tasks in coming decades. This specialization is designed to answer this need, by developing a cadre of leaders for Israel's third sector in the coming decades. The specialization is designed for a select group of students who have the requisite potential and talents.

Detailed admissions criteria will be published at a later date.

The Nonprofits Management course will be incorporated into the MBA and MPA

Continued on page E

Contents:

Guest Lecturer at the Annual Spring Conference – Professor Yeheskel Hasenfeld	A
A Nonprofit Management Specialization will be Inaugurated Next Year in the School of Management	A
A Successful Symposium to mark Publication of the Book: <i>The Israeli Third Sector: Between Welfare State and Civil Society</i>	B
Director's Column	C
Services Available from the Database	C
The Association of Third Sector and Civil Society Researchers in Israel	C
History Corner	D
A Different Perspective on the Third Sector	D
Tel Aviv (1924) Contends with Poverty	D
New Study – Mapping and Analysis of Third Sector Activity and Contribution at Local-Authority Level	E
New Study: The Third Sector and its Roles in Israel's Economic Reality	F
Off the Shelf	F
New Publication	F

A Successful Symposium to mark Publication of the Book: The Israeli Third Sector: Between Welfare State and Civil Society

On January 20, 2004, a symposium was held to mark the publication of *The Israeli Third Sector: Between Welfare State and Civil Society*, by Benjamin Gidron, Hagai Katz and Michal Bar. The event was held at Ben Gurion University's Minkoff Senate Hall.

Professor Vered Slonim-Nevo, Chair of the Social Work Department, spoke of the need for civil engagement of students. **Professor Jimmy Weinblatt**, Dector of the University, stressed the importance of this book, the first to analyze the Israeli third sector, in light of the expansion of the third sector in Israel and in the world. After congratulating the authors, **Professor Arie Reichel**, deputy Dean of the School of Management, advocated cooperation between the University's School of Management and Social Work Department. **Mr. Giora Rosen**, editor of the Kav Adom series that published the book, expressed his hope that the book would occupy a central place on the shelves of Social Science libraries, due to the important role fulfilled by third sector organizations.

Hagai Orenstein

After the introductory speeches, a panel discussion was held on the "Political Environment of the Third Sector". The discussion was moderated by **Professor Ayala Malakh-Pines**, Chair of the Department of Business Administration. **MK Yitzhak Herzog** discussed the interaction and balance of power between the political system and the third sector in Israel in periods of recession. **Professor Yael Yishai** from Haifa University's Political Science Department analyzed the ambivalence in the interplay between the political system and the third sector. **Mr. David Barukh**, Director General of the Jerusalem Bank, reviewed the bank's business activity vis-à-vis the third sector, and the special ties that have evolved between it and the **Israeli Center for Third Sector Research**. **Attorney Yuval Elbashan**, director of the Hebrew University's Legal Education Center and Human Rights Clinic, accused civil society of encouraging, albeit inadvertently, the Welfare

State to cast off its obligations. Civil society, he added, attracted positive forces that could wield greater influence in the political field. After thanking all those who had contributed to the success of the book, **Ms. Michal Bar** went on to lament the absence of an overarching ideological perspective within the third sector. The environment of third sector activity, she added, was confused and confusing. Nevertheless, there was room for improvement, as the English experience had proved. **Professor Benjamin Gidron** ended the evening by thanking the speakers and his colleagues, Ms. Michal Bar, and Mr. Hagai Katz. Professor Gidron emphasized the diversity of disciplines dealing with the third sector, as evidenced by the variety of presenters at the symposium. He stressed that information on the third sector was still in its infancy, and anticipated that research into the Israeli third sector would have practical repercussions, as was the case in other countries.

פרופ' ג'ימי ווינבלט מברך את באי ערב העיון. יושבים מימין לשמאל: פרופ' ורד סלונים-נבו, פרופ' אריה רייכל, גיורא רוזן, ח"כ יצחק הרצוג, פרופ' בני גדרון
Professor Jimmy Weinblatt greets the audience at the symposium. From right to left: Professor Vered Slonim-Nevo, Professor Arie Reichel, Giora Rosen, MK Yitzhak Herzog, Professor Benjamin Gidron

Director's Column

Academic interest in the third sector in Israel continues to develop rapidly, as the following two developments indicate.

The first is the proliferation of new training programs in nonprofit management. As well as the Hebrew University's program, which has been in existence for some years now, Herzliya's Interdisciplinary Center has launched a new program, and Ben Gurion University (see announcement in this newsletter), Tel Aviv University, and probably also the Ashkelon College will be opening new programs this coming academic year. The above is an indication of how rapidly this area of practice is developing. Hopefully, this will lead to a more judicious use of knowledge and a growing demand for research. These management-training programs will necessitate knowledge of the management aspects of NPOs in Israel – knowledge which, at present is scarce. We may, therefore, assume that we shall be seeing more research in this area of practice in the near future. At the same time, the fact that various departments (Political Science, Sociology, Social Work, History, etc.), of these universities and others, already have courses relating to third sector issues, ensures that lecturers in such courses will undertake research into other issues, and continue to

develop knowledge in other areas, too.

The second development is the recent publication of two books in Hebrew dealing with the third sector/civil society in Israel (see announcement in this newsletter). These two books, together with Nissan Limor's two books published last year by the Voluntary and Nonprofit Sector (*Not by Spirit Alone – Resource Mobilization and NPOs* and *Public Management of NPOs*) and Elisheva Sadan and Arza Churchman's book (*Empowerment and Community Planning*), also published last year, form together the rudiments of a professional library, in Hebrew, for students and practitioners in the field. These books in Hebrew not only facilitate access to knowledge on the field by new publics, but also create, even if inadvertently, a common language between readers (most of whom have a stake in the field) and thereby, also, a clearer awareness of this special sector. Hopefully, we shall be able to furnish private and public libraries with more Hebrew books on the third sector. We at ICTR will be happy to give new books publicity in our newsletter and on our internet site.

Professor Benjamin Gidron
Director

SERVICES AVAILABLE FROM THE DATABASE

The Israeli Third Sector Database is the only source in Israel for acquiring integrative information on third sector organizations. Information on organizations and analyses may be obtained with regard to the following variables:

- Areas of activity and type of activity
- Religious and Arab organizations
- Active organizations
- Years of establishment
- Geographical sections: city/town, region, type of settlement
- Government payments to non-profit organizations (1997 onwards)
- Analyses regarding salary (1997 onwards)
- "Public institution" status by the Tax Authority

Details about the service and the service charges are available from the site: www.bgu.ac.il/ICTR/ with reference to DATABASE.

Continued from page A

Professor Yeheskel Hasenfeld

session, Professor Hasenfeld will be a respondent to the presentation on: "The Findings of the Database of the Israeli Center for Third Sector Research for 2004."

Professor Hasenfeld is a professor in the Social Welfare Department of the School for Policy and Social Research at the University of California, Los Angeles (UCLA). For years he has studied welfare organizations, social welfare issues, and government policy in the field of welfare. In recent years, he has also studied third sector issues. He is one of the founders of the Program for NPOs and Community-Based Organizations at the School of Public Policy, and runs the third sector database for the Los Angeles area.

The Association of Third Sector and Civil Society Researchers in Israel

Dr. Hadara Bar-Mor

The organization of third sector researchers is still in its infancy. During 2003, the organization's board met a number of times. The board, chaired by Dr. **Hadara Bar-Mor**, and comprising members: Attorney **Eitan Tsachor**, Dr. **Esther Iecovitz**, Dr. **Rita Mano-Nagrin**, **Nissan Limor**, and **Debbie Haski-Levental**, has completed drawing up the organization's bylaws, enabling it to be legally incorporated as an association. The board has decided to publish an academic journal, edited by Dr. Mano-Nagrin, which

will include articles on third sector research. Researchers are invited to submit articles for publication.

At the annual conference held by the **Israeli Center for Third Sector Research**, after Professor **Yeheskel Hasenfeld's** presentation, the Association of Researchers will be sponsoring a plenary session on: "Third Sector Organizations in Israel: Between Service-Provision and Advocacy." The session, which was designed by Dr. Esther Iecovitz, will be chaired by Dr. Hadara Bar-Mor.

A Different Perspective on the Third Sector

Dr. Paula Kabalo

As third sector research continues to expand, there is a growing need to shed light on its historical roots, in recognition of the fact that the current situation did not just happen overnight, but is the result of a process lasting hundreds and even thousands of years. Therefore, to do justice to the subject, the **Israeli Center for Third Sector Research** has decided to include a History Corner in its newsletter, which will bring a new perspective to third sector research.

Third sector researchers, Jewish History scholars and veteran activists occasionally stumble across documents or stories that describe organizations and initiatives relating to third sector activity. Many of these stories will simply be swallowed up by comprehensive studies, and only a minority will see the light of day. It is these stories, however, that chronicle the evolution of the third sector in Israel – its roots, the problems with which it contended, its sources of inspiration, and the like.

The History Corner will attempt to shed light on some of these questions. Please send us documents, stories, or personal anecdotes, and we shall try to incorporate them and, through them, provide another perspective on the various facets of this fascinating research topic.

Please send your contributions to Paula Kabalo, email: pkabalo@bgumail.bgu.ac.il

Tel Aviv (1924) Contends with Poverty

Dr. Alon Lazar

Recently, we have seen growing controversy over the nature of poverty in Israel. Various definitions and criteria of poverty have been advanced. The above notwithstanding, cutbacks in government social expenditure and the erosion of social solidarity continue unabated. Against this contemporary reality, it is interesting to examine the ways in which the citizens of Tel Aviv, Israel's first Jewish city, contended with poverty in 1924.

On 19 February, 1924 the Community Council's Relief Committee published the following appeal on the pages of *Ha-Aretz*:

“To Our Brothers, residents of Jaffa and Tel Aviv. Once again we turn to you concerning the dire straits that prevail in the city. Poverty is on the increase, and the existing relief institutions, charitable committees and loan funds run by the community council are unable to meet even part of the more vital needs of its poor. These needs are numerous and diverse... as are their solutions... regular alms and monthly contributions, or loans.... that will help put them back on their feet, and enable them to earn a living without becoming a burden on the community. In order to increase both kinds of aid, and truly help the needy, we are turning to you, as members of our community, in the hope that those of you who are not yet regular contributors to the Community Council's charitable fund, will forthwith undertake to contribute to it on a monthly basis... It is incumbent on us Jews to help our brothers... Likewise we call on you to make a provisional contribution to the Relief Committee established by us. Naturally, this does not relieve donors of the obligation to contribute to other charitable societies and institutions in our city. In the near future, communal workers and members of the Relief Committee will be knocking on the doors of all the Jewish residents of Jaffa and Tel Aviv to collect the provisional contributions which will be put to constructive use, as well as enlist new or annual contributors to the Relief Committee. We call upon you to fulfill your holy obligation and give generously! May the suffering of our wretched brethren be before

your eyes. And may G-d reward you from above!

The Community Council's Relief Committee.”

This piece of journalism reflects the mood of the Tel Aviv Council's Relief Committee vis-à-vis the socioeconomic crisis that engulfed the city in 1924, as well as the city's complex urban reality. In order to understand the factors leading up to this crisis, a brief historical review is essential. In 1924, 14,000 immigrants reached the country, most of whom settled in Tel Aviv. This marked the beginning of the Fourth Aliyah (1924-1928) during which over 67,000 people – an unprecedented number – poured into the country. Second, the *Va'ad Ha-Leumi* (National Council) was authorized by the British Mandate to assume responsibility for health, education and social services only in 1928, and it took another three years before the Elected Assembly set up a Social Welfare Department headed by Henrietta Szold.

It is apparent from the above that during the twenties, the urban communities, in which most of the Jews were concentrated, were left to fend for themselves in a climate of socioeconomic privation (Giladi, 1973). To make matters worse, they lacked the legislative power to impose taxes, and had to rely on voluntary contributions and indirect taxation instead.

No wonder, therefore, that the Community Council's Relief Committee, the body in charge of managing the city's charitable funds, found it necessary to publish an appeal on the pages of *Ha-Aretz*. It was simply unable to meet the needs of all the population, whether veteran citizens or new immigrants. It is also clear, now, why the Relief Committee felt constrained to emphasize the activities of the various relief organizations operating in the city, and the importance of giving by the citizens themselves.

In between the lines of this appeal, we detect the structural tension of those responsible for providing aid to the citizens of Tel Aviv and

Jaffa. On the one hand, they were wholly at the mercy of the citizens' benevolence. On the other hand, they felt they could not rely on benevolence alone, but had to go from door to door, in a manner reminiscent of the synagogue-treasurers in the Diaspora, in order to raise sufficient funds. Moreover, the money raised was not put to "traditional" use – short-term relief of poverty – but rather to "modern, constructive" use, to enable people to set up businesses, and become independent, without having to rely on community funds.

(For further reading, see: Giladi, Dan [1973] *The Yishuv in the Fourth Aliyah Period (1924-1929): An Economic and Political Perspective*. Am Oved, Hebrew).

Continued from page A

A Nonprofit Management Specialization will be Inaugurated

programs run by the Department of Business Administration and Department of Public Administration, respectively. It shall consist of a number of courses (both required and elective) that will be incorporated into the programs offered by these departments. Students who successfully complete the program will receive an MBA or MPA degree, noting a specialization in Nonprofit Management. The courses shall emphasize the special features of nonprofit management as opposed to management of public and business organizations. The courses will be taught by lecturers specializing in third sector research in Israel and, where necessary, by lecturers from abroad. A detailed list of courses and lecturers will be published shortly.

Students enrolled on the Nonprofit Management Specialization may use the library, database, and other advisory services offered by the **Israeli Center for Third Sector Research**. The Specialization shall not only emphasize links with research in the third sector, but also links with the "field" and management practice, through the "nonprofit management practicum" that will be offered in the second year of study.

New Study: Mapping and Analysis of Third Sector Activity and Their Contribution at the Local-Authority Level

Dr. Moshe Sharir

Despite the plethora of studies currently being conducted into the activity of third sector organizations, there is still a dearth of information on the relationship and interaction between third sector organizations and local government. There is, therefore, a need to map and analyze the type and scope of activity of third sector organizations at the local level, and their contribution to the development of social capital. This is particularly important in view of the fact that it is this kind of activity that favors civic involvement and most directly addresses the social and cultural needs of local citizens in general, and the disadvantaged in particular.

The objective of the research is to examine the social, cultural, economic and civil contribution of third sector organizations at the local-authority level, via:

1. Typology and analysis of the spheres of activity and scope of services provided by them.
2. Analysis of the ways these organizations handle the development and provision of services, resource mobilization, competition and cooperation.
3. An examination of the interaction between third sector organizations and the local authority, and local-authority support for their activity.

The findings of the study should provide an answer to the following questions:

1. What is the current extent of civil organization at the local-authority level?
2. Do third sector organizations operating at local-authority level have an influence on the quality of life of the citizens in their locality in fields such as education welfare, culture, recreation, and so on, and if so, how?
3. How can one evaluate the added value of the activity of these organizations?

4. What guides local-authority policy towards third sector organizations and what can be done in order to raise awareness and support of their activities?

The mapping and analysis of the activities of the organizations (NPOs and local branches of national organizations) is based on information provided by the local authority, the database of Ben Gurion University's **Israeli Center for Third Sector Research**, and other sources, as well as on questionnaires and interviews with directors of NPOs and heads of local authority divisions and departments.

The study focuses on the activities of third sector organizations in Rishon LeTzion. Although the study will be extended to include a number of other local authorities, this will be mainly in order to confirm the trends and conclusions arrived at from the research findings on Rishon LeTzion.

We chose Rishon LeTzion because, in many ways, it constitutes a representative segment of the Israeli reality. The city, one of the first to be established in the country in the late 19th century (1882) by members of the First Aliyah, is, today, Israel's fourth largest city. Among the old established neighborhoods and new neighborhoods that were built on orchards and sand dunes, pockets of deprivation still exist. The city, therefore, constitutes a rich mosaic of all strata of Israeli society. The assumption is that this study will enable comparative studies of other cities in other part of the world that share similar characteristics.

The study, which is being sponsored by the **Israeli Center for Third Sector Research**, is partly funded by the National Insurance's Research Department. The research team comprises: Dr. **Moshe Sharir**, Dr. **Sybil Heilbrun**, Dr. **Alon Lazar**, and Professor **Benjamin Gidron**.

Off the Shelf

New books in Hebrew on the Third Sector and Civil Society

The Israeli Third Sector: Between Welfare State and Civil Society

(in Hebrew)

by Benjamin Gidron, Michal Bar, and Hagai Katz

(Ha-Kibbutz Ha-Meuhad, Kav Adom series, Tel Aviv 2003)

"The international comparative project on the third sector conducted in 40 countries around the world has afforded us some insight into the size and economic weight of the third sector in Israel. Indeed, in 1995, this "industry" spent over 11 billion dollars, representing some 13% of the GDP. This means that the Israeli third sector is one of the largest in the world.

The authors of this book have an original approach to the third sector. The book covers Israel's welfare policy as well as bureaucratic and associational issues...."

(From Preface to the book by Professor Emeritus Ralph Kramer).

The book is also published in its English edition by Plenum Press, New York, 2004.

Yael Yishai

Between Mobilization and Conciliation: Civil Society in Israel

(Published by Carmel Jerusalem, Tmunat Matzav Series, 2003)

Civil society in Israel is riddled with contradictions. On the one hand, Israel is a "vibrant democracy" with a broad range of civil and voluntary activity, in which protest demonstrations are commonplace. On the other hand.... despite the fact that Israel's populace is a mosaic of communities, outlooks, lifestyles and traditions, it tends toward "conciliation," censoring controversy and playing down the value of plurality (from the book's dust-cover).

New Study: The Third Sector and its Roles in Israel's Economic Reality

Nissan Limor

The Israeli Center for Third Sector Research has undertaken a study on behalf of the Jewish Agency's Research and Strategic Planning Unit, dealing with the influence of Israel's economic situation and the government's economic policy on third sector organizations.

The economic situation in Israel today finds its expression on society and on third sector organizations in a number of ways. The need to adapt to the current crisis has found expression in voluntarism and activity to help the underprivileged and disadvantaged. Privatization processes, as well as cutbacks in State expenditure, have made it imperative for the organizations to take stock and re-evaluate their agenda and order of priorities. Activities that seemed essential yesterday may seem redundant today. Moreover, cutbacks in government expenditure have challenged people to find alternative sources

of income. In the current economic climate, a strong public leadership and firm action are required to develop new options.

The study, conducted by Nissan Limor, in conjunction with Professor Benjamin Gidron and Professor Yossi Katan, examines how third sector organizations adapt to the changes brought about by the economic situation. Has the situation triggered changes in policy or strategy? Has it caused Israeli third sector organizations to assume new functions? Have their priorities changed? How has government policy influenced their funding options and how are they coping with the change? Has the situation caused extra-governmental agencies to take over from the government? How has the situation affected the State's relationship with the third sector in the short and long term? Is there a pervasive sense of crisis or powerlessness to meet needs? How

NEW PUBLICATION

THE COMMITTEE ON GOVERNMENT POLICY TOWARDS THE THIRD SECTOR IN ISRAEL

A Summary of Recommendations

Committee Members: Yitzhak Galnoor – Chairman, Ariella Ophir, Arie Arnon, Michal Bar, Yoram Gabai, Benjamin Gidron, Sarah Silberstein-Hipsh, Ophir Katz, Rachel Liel, Nissan Limor, Walid Mulla, Amir Mahoul, Avi Armoni, Yosef Katan, Varda Schiffer, Emmanuel Sharon.

The report is available free [at this stage] by sending the attached slip.

does the third sector perceive itself in this era of changes?

The study will include an analysis of macro data on the third sector, based on the database of the Israeli Center for Third Sector Research, data from the Central Bureau of Statistics, and similar sources, as well as an analysis at the micro level of a number of organizations in the various fields of activity.